

УДК 636.1.082

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВІДТВОРЕННЯ КОНЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРХОВОЇ ПОРОДИ

Ткачова І.В., к. с.-г. н.

Інститут тваринництва НААН

Здійснено аналіз стану відтворення коней української верхової породи за останні 10 років в кінних заводах та племінних репродукторах України. Особливу увагу приділено визначенню ефективності відтворення коней за останній рік у розрізі суб'єктів племінної справи з детальним розглядом основних показників відтворення.

Ключові слова: коні, відтворення, українська верхова порода, кінні заводи, племінні репродуктори, вихід лошат

Робота зі створення та удосконалення української верхової породи коней в Україні ведеться з 1952 року. У період 1974-2011 рр. підготовлено 7 томів Державної книги племінних коней (ДКПК). Всього до ДКПК української верхової породи записано: 286 жеребців-плідників, 2067 кобил української верхової породи, 105 кобил, допущених до племінного використання в породі, 122 жеребця-плідника, 54 кобили вихідних порід (використовувались у кінних заводах та племінних репродукторах у корегуючих підборах) [1].

Основною проблемою розвитку вітчизняного спортивного конярства є недосконала система кінного спорту, яка раніше займала пріоритетні позиції у світі (збірна команда СРСР неодноразово перемагала у цій олімпійській дисципліні на конях української верхової породи - Ігрок, Іхор, Плот, Шквал, Рух, Букет, Барбарис та інші). Федерація кінного спорту на теперішній час займає малоактивну позицію, розформовані кінноспортивні школи, втрачені традиції підготовки вітчизняних спортсменів-кіннотників та тренерський склад, який був спроможний реалізувати генетичний потенціал коней вітчизняної селекції. Саме тому невелика кількість видатних спортсменів України віддають перевагу коням, що пройшли спортивну підготовку в Європі.

Разом з цим є певні досягнення. Українські спортсмени-кіннотники увійшли до рейтингу Європейської федерації кінного спорту (FEI) на конях вітчизняної селекції. Вперше за часи незалежності України вітчизняна пара виступала на Олімпійських іграх (Лондон-2012, Великобританія) у виїздки (С.Кисельова і Париж (УВП), народж. у Лозівському к.з.). За останні три роки українські кіннотники неодноразово приймали участь у міжнародних змаганнях високого рівня, займали призові місця, в тому числі за кордоном: Міжнародні змагання з виїздки CDI*** (Ахляйтен, Австрія), Міжнародні змагання з виїздки CDI*** (Вроцлав, Польща), Міжнародний турнір CDI-W (Мехелен, Угорщина), Кубок Президента Російської федерації (Москва, Росія), Міжнародний турнір з триборства ССІ* (Москва, Росія), Етап Кубку світу з триборства ССІ* (Білорусь).

Основним показником, що забезпечує розвиток породи та реалізацію селекційного процесу, є ефективність відтворення. Отже, вивчення стану відтворення коней, постійний аналіз і контроль забезпечує зміну поколінь, збільшення генетичного матеріалу для можливості відбору, і, як результат - покращення продукції конярства.

Матеріали та методи досліджень. Матеріалом досліджень слугувала база даних сучасного складу популяції української верхової породи коней в Україні на 1.01.2013 р., Державний племінний реєстр та форми племінного обліку (відомість обліку вижереблення та парування кобил, форма № 7-к та зведена відомість обліку вижереблення та парування кобил, форма № 8-к). Проведено аналіз ефективності племінного використання жеребців-плідників та кобил у відтворенні 2012 року за наступними показниками: спаровано (штучно осіменено) кобил, вибуло до визначення результатів, прохолостіло, зажеребіло, абортувало, народилося лошат. Розраховували відсоток зажеребіння, відсоток благополучного вижереблення, вихід лошат. Обробку даних здійснювали статистичними методами з використанням програми BIOM).

Результати досліджень. Аналіз відтворення української верхової породи за останні 10 років у кінних заводах (КЗ) та племінних репродукторах (ПР) показав (табл. 1), що рівень відтворення знаходиться під значним впливом фактору року ($h^2 = 0,605$; $F = 5,735$). Так, максимальна розбіжність виходу лошат спостерігається між 2009 та 2011 роками і становить 18,6 %. Крім того, кількість одержаних лошат прямо пропорційно залежить від кількості кобил з високим коефіцієнтом кореляції ($r = 0,919$, $p > 0,95$), про що наглядно свідчить рисунок. Вихід лошат у кінних заводах значно вищий, ніж у племінних репродукторах через те, що до кінних заводів пред'являються підвищені вимоги щодо показників відтворення.

Таблиця 1

Аналіз відтворення коней української верхової породи

Рік	Кількість кобил			Вихід лошат					
	Всього	КЗ	ПР	КЗ		ПР		Всього	
				гол.	%	гол.	%	гол.	%
2002	626	390	236	247	63,3	114	48,3	361	57,7
2003	642	406	236	250	61,6	126	53,4	376	58,6
2004	661	379	282	237	62,5	120	42,6	357	54,0
2005	725	404	321	249	61,6	138	43,0	387	53,3
2006	1021	508	513	287	56,5	256	49,9	543	53,2
2007	1181	547	634	289	52,8	310	48,9	599	50,7
2008	1196	568	628	327	57,6	289	46,0	616	51,5
2009	944	436	508	241	55,3	190	37,4	431	45,7
2010	937	513	424	275	53,6	190	44,8	465	49,6
2011	785	422	363	245	58,1	260	71,6	505	64,3
2012	742	438	304	215	49,1	133	43,8	348	46,9

Таким чином на сьогодні не виконується завдання з отримання виходу лошат на 100 кобил на рівні 75 % [2] і, відповідно, не відбулося розширення племінного ядра української верхової породи до 800-900 гол. високоякісних племінних маток.

Станом на 1.01.2012 року в суб'єктах племінної справи, що займаються розведенням української верхової породи, всього було зареєстровано 1874 племінних коней, у тому числі 73 жеребця-плідника, 742 конематки і 540 голів молодняка різного віку (табл. 2). У парувальній кампанії використано 98 жеребців-плідників (з урахуванням того, що деякі особливо цінні плідники або спермопро-

дукція використовувались в кількох суб'єктах), з них української верхової породи – 68 гол., чистокровної верхової – 8 гол., вестфальської – 8 гол., тракененської – 5 гол., гановерської – 5 гол., KWPN – 3 гол., ольденбурзької – 1 гол.

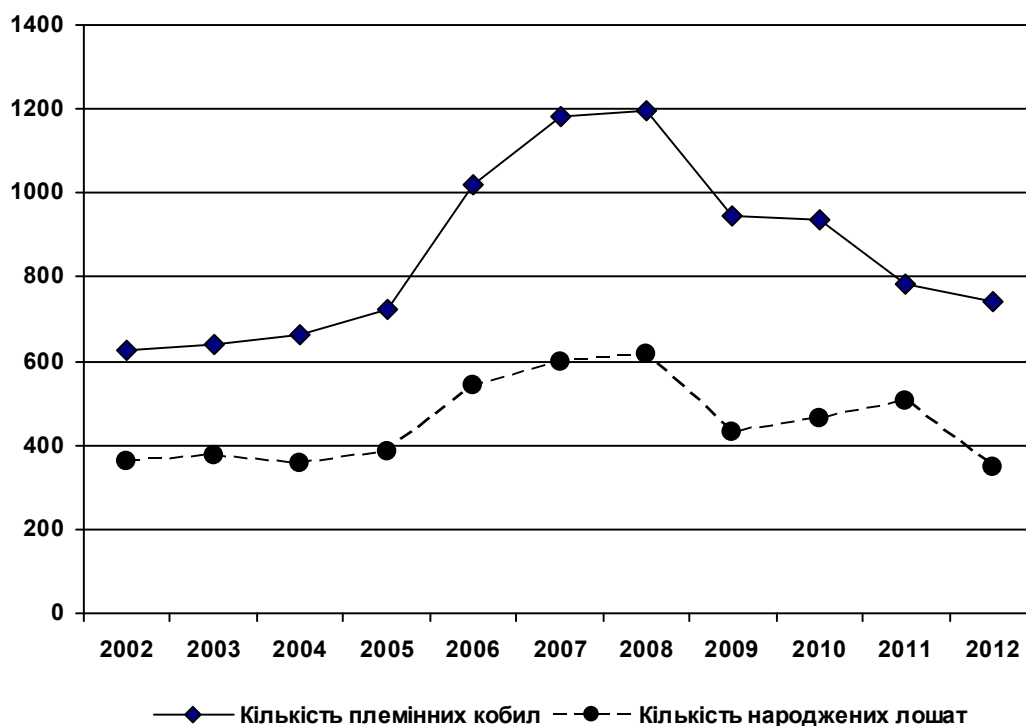

Рис. Залежність рівня відтворення від кількості кобил.

Із усіх плідників, що приймали участь у парувальній кампанії 22 гол. не пройшли державної атестації, тобто не мали допуску до племінного використання [3]. Це були переважно жеребці та спермопродукція західноєвропейських порід (вестфальська, KWPN), а також жеребці невизначеної породи. Відповідно і лошата, одержані від не племінних жеребців не вважаються племінними і не можуть використовуватись у подальшій племінній роботі. Цей фактор також є одним із тих, що гальмують селекційний процес.

Дані таблиці 2 також підтверджують, що рівень відтворення, виражений у виході лошат, у кінних заводах значно кращий, ніж у племінних репродукторах (на 14,8 %).

Детальним аналізом показників відтворення коней української верхової породи в 6 кінних заводах та 11 племінних репродукторах встановлено (табл. 3), що відсоток зажереблення по породі в середньому становить 65,3 %, причому у кінних цей показник на 10,6 % вищий, ніж у племінних репродукторах.

Встановлено значний відсоток прохолостів у кобил в усіх суб'єктах племінної справи – 28,6 %, у племінних репродукторах показник вищий на 0,7 %, ніж у кінних заводах. Також зареєстровано досить високу частку абортів та мертворождалих лошат у кінних заводах – 10,7 %. Цей показник впливає на відсоток благополучного вижереблення – у кінних заводах на 4,5 % нижчий, ніж у племінних репродукторах.

Співвідношення новонароджених жеребчиків та кобилок по породі практично однакове, але відмічено, що у кінних заводах жеребчиків одержано на 14 голів більше, ніж кобилок, а у племінних репродукторах, навпаки – кобилок одержано на 12 голів більше, ніж жеребчиків.

Таблиця 2

**Кількість коней української верхової породи,
що приймали участь у парувальній кампанії та вихід лошат у 2012 році**

№ зп	Суб'єкт племінної справи	Кількість, гол.		Вихід лошат	
		Жеребців-плідників	Кобил	гол.	%
1	Олександрійський кінний завод № 174	8	51	27	52,9
2	Лозівський кінний завод № 124	6	30	15	50,0
3	Дніпропетровський кінний завод № 65	4	50	33	66,0
4	Деркульський кінний завод № 63	4	32	16	50,0
5	ТОВ «Харківський кінний завод»	11	81	59	72,8
6	НФ ПрАТ «Райз-Максимко»	3	37	18	48,6
7	ТОВ «Вінницький кінний завод»	1	60	42	70,0
Всього по кінних заводах:		37	341	210	61,6
1	ТОВ ЦРК «Гранд»	2	11	4	36,4
2	СТОВ «Дружба народів»	2	8	6	75,0
3	Ерастівська ДСГДС	2	11	7	63,6
4	АФ «Агрокомплекс»	4	15	9	60,0
5	ФО-П «Іксанова Т.С.»	3	15	13	86,7
6	ПП «Центр конярства «Універсал»	7	9	9	100,0
7	ПП Магера В.В.	4	18	7	38,9
8	ПП «Екопродукт-2009»	4	10	5	50,0
9	СФГ «Світлана»	4	14	9	64,3
10	ТОВ «Богуславський ПР «Авторитет»	8	18	2	11,1
11	ПрАТ «Перший Сумський племінний коневий завод»	2	6	3	50,0
12	ТОВ «КСЦ «Алюр»	2	11	6	54,5
13	ТОВ «Агро-Дібрівка»	2	10	8	80,0
14	СТ «Терен»	2	20	14	70,0
15	ДП «Миргородський лісгосп»	1	12	3	25,0
16	СТОВ «Вікторія»	2	10	4	40,0
17	ТОВ «Мустанг і К°»	2	40	5	12,5
18	ПП «Юкон»	4	32	11	34,4
19	ТОВ НВАФ «Перлина Поділля»	1	15	6	40,0
20	ПАТ «НВО «Прогрес»	1	10	7	70,0
21	СТОВ ім. Ватутіна	2	19	9	47,4
Всього по племінних репродукторах:		61	314	147	46,8
Всього:		98	655	357	54,5

Таблиця 3

Аналіз показників відтворення коней української верхової породи в провідних суб'єктах племінної справи (Σ)

Показники	Кінні заводи	Племінні репродуктори	По породі
Всього спаровано кобил, гол.	285	141	426
Вибуло до визначення, гол.	8	1	9
Прохолостіло, гол.	81	41	122
<i>% прохолостів</i>	<i>28,4</i>	<i>29,1</i>	<i>28,6</i>
Зажеребіло, гол.	196	82	278
<i>% зажереблення</i>	<i>68,8</i>	<i>58,2</i>	<i>65,3</i>
Вибуло жеребних кобил, гол.	7	3	10
Кількість абортів, мертвнонароджених лошат	21	5	26
<i>% абортів, м/народжених</i>	<i>10,7</i>	<i>3,5</i>	<i>9,3</i>
Народилося лошат, гол.	168	74	242
з них: жеребчиків, гол.	91	31	122
кобилок, гол.	77	43	120
<i>% благополучного вижереблення</i>	<i>85,7</i>	<i>90,2</i>	<i>87,1</i>

У порівнянні з попередніми дослідженнями [4], проведеними до 1990 року у провідних кінних заводах України, сучасні показники відтворення української верхової породи значно погіршились, про що свідчить порівняльна оцінка результатів досліджень (табл. 4).

Таблиця 4

Порівняльна оцінка показників відтворення коней української верхової породи по періодах досліджень у провідних кінних заводах

Показник	Періоди досліджень	
	1966-1987 рр. (за даними Слїж В.С.)	2012 р.
Запліднюваність, %	77,2	68,8
Частка прохолостів, %	22,8	28,4
Благополучне вижереблення, %	90,0	85,7
Вихід лошат на 100 кобил	69,5	61,6

Висновки:

1. Встановлено низький рівень відтворення коней української верхової породи: запліднюваність – 68,8 %, частка прохолостів – 28,4 %, відсоток благополучного вижереблення – 85,7 %, вихід лошат на 100 кобил – 61,6 гол. Зафіксовано погіршення відтворної функції кобил за останні 20 років розведення породи.

2. Виявлено високу залежність динаміки поголів'я коней та ефективності їх відтворення в залежності від фактору року ($h^2x=0,605$; $F=5,735$).

3. Визначено основні фактори, що гальмують рівень відтворення і, відповідно, селекційний процес: низький вихід лошат, використання у відтворенні не атестованих та безпородних жеребців, не ліцензованої та низькоякісної спермопродукції.

Бібліографічний список

1. Ткачова І.В., Латка О.М., Твердохліб В.А. Державна книга племінних коней української верхової породи / І.В. Ткачова, О.М. Латка, В.А. Твердохліб // К.: Видавничий дім «Віниченко». – 2011. – 196 с.

2. Волков Д.А., Латка О.М. Сучасний стан української верхової породи коней / Д.А. Волков, О.М. Латка // ДКПК української верхової породи. – Т. VI. – К.: Артестей. – 2008. – С. 29.

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо племінної справи у тваринництві» № 2374-VI від 29.06.2010 р.

4. Сліж В.С. Відтворювальна здібність кобил української верхової породи / В.С. Сліж // Автореф. канд. с.-г. наук. – Харків, ІТ УААН. – 1994. – С.2.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВОСПРОИЗВОДСТВА ЛОШАДЕЙ УКРАИНСКОЙ ВЕРХОВОЙ ПОРОДЫ

Ткачова И.В., Институт животноводства НААН

Осуществлен анализ состояния воспроизводства лошадей украинской верховой породы за последние 10 лет в конных заводах и племенных репродукторах Украины. Отдельное внимание уделено определению эффективности воспроизводства лошадей за последний год в разрезе субъектов племенного дела с детальным рассмотрением основных показателей воспроизводства.

Ключевые слова: лошади, воспроизведение, украинская верховая порода, конные заводы, племенные репродукторы, выход жеребят.

THE EFFICIENCY OF REPRODUCTION OF THE UKRAINIAN RIDING BREED HORSES

I.V. Tkachova, Institute of Animal Sciences UAAS

The analysis of the reproduction situation of the Ukrainian riding breed horses in last 10 years at stud farms and tribal reproducers of Ukraine were realized. Special attention was paid to the definition of horses reproduction efficiency for last year within the breeding subjects with detail consideration of the main reproduction indicators.

Keywords: horse, reproduction, Ukrainian horse breed, stud farms, tribal reproducers, stallions output.